

"ויברך יעקב את פרעה"

תורה עבודה וגמילות חסדים שייכים גם אצל אומות העולם

בנוגע לחכמי התורה, ובפרט פוסקים בתורה – הרי כשם שלמדים מהספרים שחיברו, כמו כן למדים הוראות מדברי ימי חייהם והנהגתם בפועל, הן **מדיבורם**, שכן, אפילו "שיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה לימוד"^[1], "משיחתו של רבן גמליאל למדנו כו"^[2], וכל-שכן וקל-וחומר – **ממעשיהם**, ועל-אחת-כמה-וכמה – מהנהגתם באופן **קבוע ותמידי**.

ובנדון דידן – בנוגע להרמב"ם – כשם שלמדים מספריו, כמו כן יש ללמוד מאופן הנהגתו בחיים חיותו בעלמא דין בחיי היום-יום, הנהגה שהיא באופן ד"פעולה נמשכת" על כל הדורות שלאחרי זה, הן בבחינת "הלכות הלכות", והן בבחינת "מורה נבוכים".

בסגנון אחר קצת: הנהגת הרמב"ם בחיי היום-יום בהתאם לפסקי-דינים שבספריו – מהוה "דוגמא-חיה" לאופן קיום הדברים במעשה בפועל, כך שאין צורך להתווכח ולשכנע אותו, לדבר עמו, או על-כל-פנים להזכיר לו – מכיון שהדבר נעשה סדר קבוע בחיי הפרטיים.

ובכן מצינו ענין מיוחד אצל הרמב"ם שלא שמים לב אודותיו – הן בנוגע לספריו והן בנוגע להנהגתו בחיי היום-יום, והוא – היחס לאומות-העולם, כדלקמן.

בנוגע לספריו של הרמב"ם – הרי החידוש המיוחד בספר הי"ד, "הלכות הלכות", לגבי כל שאר הפוסקים, הן הפוסקים **שלפניו** (בעל הלכות גדולות, האלפ"ס, וכיוצא בזה) והן הפוסקים **שלאחריו** (הטור, שו"ע הב"י, ושו"ע אדה"ז), הוא – שכולל את הלכות כל התורה כולה, הן ההלכות הנהוגות בזמן הזה, והן ההלכות הקשורות עם ימות המשיח (ואדרבה: **סיום וחותם** ספרו – "הכל הולך אחר החיתום"^[3] – אודות "ימות המשיח").

אמנם, ישנו חידוש נוסף בספר ההלכות של הרמב"ם – שלא שמים לב אודותיו:

ספרו של הרמב"ם הוא היחידי מכל ספרי הפוסקים שנתבאר בו פרטי ההלכות דשבע מצוות בני-נח (קרוב לסיום וחותרם הספר כולו^[4]), מה שאין כן בטור וש"ע, ואפילו ברי"ף – שמזכיר זאת בקשר לביאור בדברי הגמרא, אבל לא באופן של פסקי הלכות ובכל הפרטים, כברמב"ם.

ומקדים לפני זה – ש"צוה משה רבינו מפי הגבורה לכוף את כל באי העולם לקבל מצוות שנצטוו בני נח^[5], ולא עוד, אלא ש"כל המקבל שבע מצוות ונזהר לעשותן... יש לו חלק לעולם הבא"^[6], והרי מובן גודל החידוש וההפלאה שבדבר, והראיה שיש פלוגתא בדבר^[7], וחידוש גדול עוד יותר – על-פי המבואר בחסידות^[8] בענין "חלק לעולם הבא".

ויש לומר – על-פי הכלל "ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא"^[9] – שענין זה נרמז בכתוב^[10] "ועמדו זרים ורעו צאנכם ובני נכר אכריכם", ויתרה מזה: "אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד"^[11], וכפסק דין הרמב"ם בסיום וחותרם ספרו^[12] אודות משיח צדקנו – שלאחרי ש"יכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה, וילחם מלחמות ה'... ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל" – "יתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד, שנאמר כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד", כלומר, כשם שתפקידו של יהודי לדאוג לישובו של עולם באופן ד"לשבת יצרה"^[13], על-ידי-זה שפועל על אומות העולם לקיים שבע מצוות בני-נח, כמו כן יהיה גם תפקידו של משיח צדקנו לתקן ולפעול שלימות בעולם כולו – שגם אומות העולם יעבדו את ה', "לעבדו כולם שכם אחד", היינו, שגם הם "ידעו כי אתה שמך ה' לבדך עליון על כל הארץ"^[14].

וכמו כן מצינו בנוגע להנהגתו בפועל בחיי היום-יום – שהיה לו סדר קבוע לעזור ולסייע (לא רק לבני ישראל אלא) גם לאינם יהודים:

ידוע^[15] מכתבו של הרמב"ם אודות סדר היום שלו (לא בתור דבר היוצא מגדר הרגיל, כי אם סדר קבוע מידי יום ביומו) – שבבואו לביתו (לאחרי ביקורו בחצר המלך) עיף ורעב, "אמצא האכסדראות כולם מלאות בני אדם גויים ויהודים בהם... ואצא לרפאותם ולכתוב להם פתקאות ונוסחאות רפואות חלייהם... עד הלילה... ואני בתכלית החולשה כו".

כלומר, בחייו היום-יומיים הראה הרמב"ם "דוגמא חיה" כיצד צריכים לעזור לכל אדם הזקוק לעזר וסיוע, מבלי להתחשב כלל במדת הקושי שבדבר, עד כדי מסירות נפש ממש, שכן, למטרה זו הקדיש הרמב"ם כמה-וכמה שעות מידי יום ביומו, מבלי להתחשב במצבו הוא!

ונמצא, שמלבד הלימוד וההוראה מפסק-דין בספר הי"ד שיהודי צריך להשתדל ולעשות את כל התלוי בו לתיקן העולם, ישנו גם לימוד והוראה מהנהגתו האישית של הרמב"ם בחייו היום-יומיים – שהשתדל ומסר את נפשו להגשת עזר וסיוע לכל אדם, יהודים וגויים, שזהו תוכן הענין דתיקון העולם – החל מבריאיות הגוף כפשוטו.

ולכן כדאי ונכון שבד בבד עם עריכת "סיומים" על ספרו של הרמב"ם, יוסיפו וידיגישו גם אודות ההוראה שלמדים מהרמב"ם בכל הקשור לפעולה דתיקון העולם – החל מהפסק דין בספרו שתפקידו של יהודי לפעול על אומות העולם לקיים מצוות בני נח, שתוכנם ונקודתם – ישוב העולם, "לשבת יצרה", וכן בנוגע להנהגתו האישית – הגשת עזר וסיוע לכל אדם.

...ולא עוד אלא ששלשה ענינים אלו (תורה עבודה וגמילות חסדים) שייכים גם אצל אומות העולם: **תורה** – כדברי הגמרא^[16]:
"עובד כוכבים ומזלות ועוסק בתורה (בשבע מצוות דידהו) הרי הוא ככהן גדול". **תפלה** (עבודה) – מכיון שנצטווה על כפירה
בעבודה זרה ואמונה בה' (אף שאינה אלא בבחינת ממלא כל עלמין, כמבואר בחסידות בדרושי חג הפסח^[17]) – הרי בידעו
שישנו "כח עליון", "עליון על כל הארץ", מובן, שכאשר נמצא בעת צרה, או כשצריך לדבר מסוים – אזי **מתפלל** אליו, ל"מצוי
ראשון . . ממציא כל נמצא", שימלא לו את צרכיו, **וגמילות חסדים** – כדברי הגמרא^[18] שבן-נח חייב בצדקה, אלא שלא
נמנית בשבע מצוות בני-נח – "כי קא חשיב שב ואל תעשה, קום ועשה לא חשיבי"^[19]

(משיחת י"א ניסן תשמ"ה,

תו"מ תשמ"ה ח"ג עמ' 1709-1717)

ב, ז יט"ע. ב, סוכה כא ^[1]

סוכה שם ^[2]

א, ברכות יב ^[3]

י-מלכים פרקים ט'הל ^[4]

י"ח ה"שם פ ^[5]

א"שם הי ^[6]

בהערה 230 ג' ע"ש חי"וראה לקו. א"סע, סנהדרין קה ^[7]

ג'וש. 344 ז' ע"ש חי"וראה לקו. ב, א יתרו עג"תו ^[8]

א, ג רכא"זח. א, ראה תענית ט ^[9]

ה, סא 'ישעי ^[10]

ט, ג' צפני ^[11]

א"מלכים ספי 'הל ^[12]

יח, מה 'ישעי ^[13]

יט, תהלים פג ^[14]

ג"ם פאר הדור סקמ"ת הרמב"שו ^[15]

א, סנהדרין נט ^[16]

(ריח. רי' מ' תרכז ע"סה) ה מצות יאכל"ד. א"צ מצות חמץ ומצה פ"צ להצ"ד סהמ"האמונה פ' ש. (ג, רפד) חג המצות בתחילתו 'סידור ש ^[17]

ג'וש. ואילך 157 'ה ע"ש ח"וראה בארוכה לקו. ב, ראה סנהדרין נז ^[18]

ב"סע, שם נח ^[19]